

Värmestuga ung

Värmestugan för unga – ett samarbete för att motverka hemlöshet bland unga

En sammanfattande rapport av vårt arbete

Maj 2019, Malmö

“Maria – ”Jag önskar att de låste in mig med LVM, då kanske jag kunde bryta med mitt dåliga umgänge och han skulle inte kunna tvinga mig att ses. Jag vill sluta knarka, men kommer nog inte bli inlåst förrän jag börjar använda sprutor” En besökare på Värmestuga Ung.

Fryshuset gör det möjligt för unga att genom sina passioner förändra världen!

Vi lyssnar på, arbetar och bygger relationer med unga och skapar tillsammans med dem mötesplatser där unga syns, hörs och räknas. På Fryshuset har unga möjligheter att utöva sina passioner, skapa och delta i ungdomsdrivna aktiviteter, utbildningar och arbeten. Alla delar är betydelsefulla för att kunna växa.

FRYSHUSET

Innehåll

Inledning.....	3
Bakgrund och syfte.....	3
Projektets verksamhet	4
Utvärdering.....	8
Statistik	9
En sammanfattande diskussion om Värmestugan Ung	13
Några berättelser	15
Slutord	19
Källor.....	19
Efter projektet	19
Tack!.....	20

Inledning

Fryshuset i Malmö vill tacka Malmö Stad för bidraget samt alla samverkanspartners som gjorde Värmestugan Ung till en verklighet. Det är en hemsk verklighet att vi möter så många ungdomar i Malmö som är i behov av boende, insatser och hjälp.

3

Redosvingingen härmed sammanfatta vårt arbete mellan 7 januari -30 april i Värmestuga ung på Fryshuset i Malmö inför vinter 2018–2019.

Bakgrund och syfte

Inför vintern 2018–2019 ansågs behovet av härbärge eller liknande fortsatt stort i Malmö. En ny grupp hemlösa hade tillkommit - unga vuxna (18–25 år) som lever i utsatthet, exempelvis de ensamkommande ungdomar som under asylprocessen ålderssuppskrivits eller hunnit fylla 18 och därmed inte omfattas av Malmö stads sociala skyddsnet.

Mot denna bakgrund beslutade Fryshuset, Malmökretsen av Svenska Röda Korset, Skåne Stadsmission, Svenska kyrkan Malmö och Rädda barnen Region Syd, att samverka för att starta ytterligare en värmestuga i Malmö som är särskilt inriktad på unga i hemlöshet. Malmö stad stöttade genom att finansiera verksamheten. Det bestämdes vidare att Fryshuset i Malmö skulle stå för huvudmannskapet för värmestugan vilket har inneburit ansvar för lokal, samt för anställning och arbetsmiljö för värmestugans personal. Fryshuset i Malmö har därmed varit mottagare av ekonomiska medel från Arbetsmarknads – och socialförvaltningen i Malmö stad.

Målet var att hålla öppet under perioden 7e januari 2019 till 31 mars 2019, vilket senare förlängdes till slutet av april. Vidare var målet att erbjuda de unga en nattöppen värmestuga, möjlighet till dusch, utdelning av hygienartiklar i mån av möjlighet och utdelning av mat (middag och frukost).

Syftet var att driva verksamheten med det humanitära syftet i fokus, med andra ord att inga av organisationerna skulle missionera eller på annat sätt använda verksamheten för att förmedla sina åsikter eller världsbild till besökarna.

Verksamheten har kommunicerats under namnet Värmestugan Ung (VSU).

Projektets verksamhet

Målgrupp och avgränsning

Målgruppen har varit ungdomar och unga vuxna i åldern 18–25 år som är hemlösa eller behöver uppehälle och skydd över natten. Särskilt fokus har varit ensamkommande unga. Tanken har varit, om plats finns så ska ingen nekas skydd. Verksamheten drivits med inställningen att ingen söker sig dit som har ett bättre alternativ och att den som är bäst på att bedöma det är individen själv.

Verksamheten har organiserats för att i första hand vara till för de som inte har någon annan plats att ta vägen, men ingen åtskillnad har gjorts med hänseende till uppehållsstatus, nationalitet eller härkomst, inte heller på grund av kön, religion eller sexuell läggning. Värmestugan Ung har varit en akut lösning och samverkansgruppen som arbetat med detta har som mål att verka för bättre och mer långvariga lösningar för målgruppen.

Fryshuset har ställt krav på att besökarna inte får vara drogpåverkade, ha med sig eller bruka droger på Värmestugan samt följa trivselregler och säkerhetsregler som presenterats vid första besöket. De som inte kunnat följa dessa har inte släppts in och blivit hänvisade till instanser som kan ge stöd och hjälp utifrån problematik.

Fryshuset har vidare haft överseende med åldern vissa gånger när besökare varit något år äldre än målgruppen men varit strikta med den nedre gränsen.

Verksamheten

Öppningstider, personal, mat och frukost, viloplatser

Två nattpersonal som jobbar mellan 19.30-07.00 (schemalagda). I vissa nätter hade vi volontärer mellan kl. 20.00-24.00 och morgonvolontärer mellan kl. 05.00-07.00.

Körschema för VSU

20.30 Matinlämning till VSU.

20.00–22.00 Mat och insläpp. Vissa ungdomar kommer att äta sen gå i väg. De som stannar för natten får en bricka med en siffra på, som de kan ha med sig under hela natten. Mest för att kunna veta vem vill stanna för natten eller ej. Antal personer kan vara viktig att veta i fall det är akut situation och vi behöver evakuera lokalen. Bagagebrickan ska ges till besökaren samt sättas på bagaget i bagagerummet.

22.00-24.00 Drop-in för VSU. Besökarna får gå ut och röka sen komma tillbaka.

21.00-24.00 Dusch för de som vill duscha. dela ut T-shirt, strumpor, tandborste, underkläder om så önskas.

24.00-06.00 Lugn inför nattvilan. Ingen får lämna lokalen under natten. Bara komma in i fall vi har platser kvar. De som vill lämna lokalen få lämna lokalen för natten.

02.00 Sätta på tvättmaskinen, Städning av lokalen under natten (toaletter, dusch, kök osv.).

05.15 Börja förbereda frukosten.

06.30-07.00 En snabbtunda runt lokalen för att se att allt som det ska, disk i diskmaskinen, tvätt, tvättmaskin och torktummlaren.

5.30-07.00 Duschmöjligheter.

5.30-07.00 Frukost, Kaffe sen "hej då".

06.00-07.00 Morgonstädning av lokalerna (lokalvårdare) för att förbereda för Fryshusets dagliga verksamheter.

Riktlinjer, trivselregler, säkerhet och incidenter

VSU personal fyller i loggbok varje kväll med behovslista och eventuella incidenter.

Med rätt bemötande kan nästan alla konflikter lösas. VSU hade några enstaka incidenter men vi hade inget behov av att använda överfallslarm eller ringa till 112/polisen. Personalen fyller i statistik varje kväll gällande besöksantal, nya ansikten m.m.

VSU hade enkla trivselregler

- Skadegörelse, hot, våld, sexism, rasism eller kränkande yttringar/anspråk tolereras ej.
- Vapen, verktyg eller tillhyggen får ej tas med in i VSU.
- Det är HELT FÖRBUDET att fotografera eller filma på VSU.
- Inga affärer får göras i eller i anslutning till VSU.
- All användning av alkohol/berusningsmedel/narkotika/läkemedel (gäller ej recept belagda mediciner) är helt förbjudet i VSU.
- Det är tillåtet att ha ett mindre bagage (mobil, bok, kudde, t-shirt) med sig in i VSU, allt annat bagage ska placeras i bagagerummet.
- Ompackning av bagage får ej ske i VSU.
- Det är bara tillåtet att vara en åt gången på toaletten/duschen och inga väskor eller dylikt får tas med in.
- Personalen kan ge en varning om det behövs. Personalen ska vara eniga. Efter 2 varningar och ett samtal ber personalen vänligen besökaren att lämna VSU lokalen.

- Personalen utbildades i HLR och Lågaffektivt bemötande.

Information och hänvisning för att få hjälp

Stadsmissionen Unga forum, Processlagarna Rädda barnen, FF på Fryshuset.

6

Fryshuset Syd har haft kontakt med räddningstjänsten och Röda Korsets säkerhetsansvarige har gjort genomgång och gett rekommendationer.

Fryshuset

Fryshuset är en stiftelse som sedan starten 1984 ständigt har vuxit. Idag bedriver organisationen ett 50-tal olika verksamheter inom områden skola, ungdomskultur, arbete och entreprenörskap samt föredöme och framtidstro. Fryshuset är för närvarande ett av världens största aktivitetscentra för ungdomar och finns i Stockholmsregionen, Malmö, Göteborg, Borlänge, Kalmar län, Östra Göinge och Köpenhamn. Förutom de fysiska platserna finns även Fryshuset representerat över hela Sverige via ett rikstäckande nätverk av ungdomsorganisationer kallat Fryshusandan. Att skapa förutsättningar för ungas delaktighet på alla nivåer går som en röd tråd genom hela organisationen.

Fryshusets värdegrund bygger på att unga gör och vuxna möjliggör, att unga kan och vill vara med och påverka och ta ansvar, men att de behöver vuxnas stöd i det arbetet. Att inkludera unga i förändringsprocesser och att kartlägga deras egen upplevelse av sin situation är ett led i detta arbete. I detta har vi tagit ansats för att för att utvärdera vår verksamhet Värmestugan för unga.

Verksamma samarbetspartners och ansvarsfördelning

Fryshuset är huvudman för projektet och ansvarar för:

- En samordnare på 50% som står för projektledning och sammankallande av styrgruppen.
- Rekrytering av personal, bemanning av värmestugan samt arbetsmiljöansvar.
- Samordna utbildning av personalen tillsammans med Svenska Röda korset.
- Upplåtande av lokal på Sofielundsvägen 1.
- Hantera de ekonomiska resurser som avser kostnader för dem som anställs för Värmestugan Unga.
- Arbetsgivareåtagandet för personalen (volontärsamordnare, platsansvariga och säkerhetsansvariga).
- Säkerställa städningen av Värmestugan Unga.
- Att det i Värmestugan finns tillgång till tvål, alko gel, toalett- och hushållspapper.

- Bidra med en jourperson till stöd för personalen under natten.

Röda Korset Malmö kretsen ansvarar för att:

- Tillsammans med Fryshuset delfinansiera insatsen med max 200 000 kr enligt presenterad budget
- Vid behov och i mån av tillgång bidra med filter och hygienartiklar
- Delta i styrgruppsmöten två gånger per månad. Malmö kretsens reservationer:
- Malmö kretsens finansieringsåtagande får ej överstiga 200 000 kr.

7

Skåne Stadsmission ansvarar för att:

- Vid behov bidra med varma kläder och hygienartiklar.
- Delta i styrgruppsmöten två gånger per månad.
- Vid behov bidra med juridisk- och social rådgivning.
- Kontakt med målgruppen.

Rädda Barnen Region Syd ansvarar för att:

- Utbilda personalgruppen utifrån behov och tillgång
- Delta i styrgruppsmöten två gånger per månad
- Värmestugans brukare får tillgång till Rädda Barnens verksamheter såsom:
 - Samtal med processledare
 - Individuellt samtalsstöd med processledare på Rädda Barnen utifrån behov. Exempelvis stöd att hitta fritidsaktiviteter, skolplats, kontakt med myndigheter och vidare slussning till Rädda Barnens andra verksamheter t.ex. Centrum för stöd och behandling (psykologer och fysioterapeut).
 - Sweet Dreamers
 - Daglig skolverksamhet för papperslösa.
 - Centrum för stöd och behandling
 - Traumabehandling samt behandling av fysioterapeut.

Svenska kyrkan ansvarar för:

- Tillhandahålla personlarm finansierat av Röda korset Malmö kretsen.
- Delta i styrgruppsmöten två gånger per månad.
- Vid behov bidra med varma kläder.

Svenska Röda Korset ansvarar för:

- Att tillhandahålla Första hjälpen/Hjärt- och lungräddningsutbildningar, i första hand till de anställda på Värmestugan, efter behov och i dialog med utbildningsenheten på Svenska Röda Korset.
- Utbildning i förhållningssätt och bemötande.
- Bidra med socialrättslig kompetens.
- Delta i styrgruppsmöten två gånger per månad.

Ensamkommandes Förbund Malmö ansvarar för:

- Delta i styrgrupp med erfarenheter och behov inom målgruppen ensamkommande och unga nyanlända.
- Sprider information om värmestugan till målgruppen.
- Välkomnar ungdomar i behov vardagar kl. 14.00-20.00 på Mötesplats Otto.

Malmö stad ansvarar för:

- Stå för finansiering av värmestugan enligt separat budget och avtal.
- Delta i styrgruppsmöten två gånger per månad.

Utvärdering

Enkätundersökning och intervjuer med de unga

Målgruppen fick frivilligt svara på anonyma enkäter och intervjuades vid olika tillfällen under februari och mars månad. Detta genomfördes av personalen på Värmestugan och genom att två av Fryshusets socionomer inom Förebyggandeinsatser besökte Värmestugan på kvällstid samt hade samtal med unga efter frukost de nätter de vistats på Värmestugan under natten.

Anledningen till att vi har valde att utvärdera arbetet genom anonyma intervjuer och enkäter är för att vi under första perioden upptäckte att många av de unga som vistades på Värmestugan lever i en utsatt situation av olika anledningar. De har ett bristande förtroende för vuxna och synnerligen personal inom socialt arbete, enligt vår uppfattning.

Totalt genomfördes 29 st. enkäter och 12 st. intervjuer med unga/unga vuxna i åldern 18–25 år. Enkäten finns som bilaga till rapporten.

Detta är en mindre studie utifrån de unga vi har träffat på Värmestugan och är baserat på de upplevelser samt iakttagelser som gjorts under arbetets gång.

Huruvida detta är representativt generellt för unga i hemlöshet i Malmö kan vi inte säga något om, då behövs en mera omfattande studie enligt oss. Denna studie är snarare en rapport för att belysa de utmaningar vi ser utifrån de unga som befunnit sig på Värmestugan under perioden december 2018 till april 2019.

Intervjuer med personalen

Personalen som har bemannat Värmestugan Ung har varit timanställda och fast anställda inom andra verksamheter inom Fryshuset. De har kompetens och utbildning inom vården eller socialt arbete samt erfarenhet av liknande arbete med målgruppen t ex HVB-hem eller särskilda boenden. Även volontärer har arbetat i verksamheten.

Personalen har intervjuats löpande av verksamhetsansvarig samt personal inom Förebyggande insatser. 7 personal och cirka 5 volontärer har arbetat därtill samordnare för verksamheten.

Några av frågorna vi ställde var:

- Hur upplever du de ungas situation (de unga som besöker Värmestugan)?
- Hur upplever du att hemlösheten påverkar dem?
- Vad uttrycker de för behov och önskemål?
- Vad har fungerat bra under perioden som Värmestugan varit öppen?
- Vilka utmaningar har synliggjorts i arbetet på Värmestugan?
- Har du mött unga som är i behov av andra insatser eller hjälp utöver boende? I så fall vad?

Enkäterna och intervjuerna har sammanställts i en sammanfattande analys och diskussion senare i denna rapport.

Statistik

En överblick generellt

Under en vecka i april år 2017 gjorde Socialstyrelsen en kartläggning och mätning av hemlösheten i Sverige. Den akuta hemlösheten hade då ökat med närmare 400 personer eller 130%, sedan 2011. I mätningen räknar man in de som lever i akut hemlöshet, dvs de som inte har en långsiktig boendelösning utan sover utomhus, i trappuppgångar, på härbärgen eller vandrarhem tillfälligt. Majoriteten av de som befinner sig i akut hemlöshet är män, de flesta som är hemlösa har saknat boende i mer än ett år, det är flera föräldrar, en tredjedel har blivit avhysta från sin bostad och

dubbelt så många personer är födda utomlands om man jämför siffrorna år 2017 med 2011. Under mätveckan befann sig totalt 5900 personer i akut hemlöshet.

Man kunde dock se en ökning av långsiktiga boendelösningar, men det är då boendelösningar förenade med särskilda villkor där socialtjänsten står för boendekontraktet eller på annat sätt de befinner sig på den sekundära bostadsmarknaden. Något som också bör tas i beaktning är att rapporten inte omfattar EU-medborgare som befinner sig i landet tillfälligt och här bedömer man att det kan röra sig om flera tusen till i akut hemlöshet. Dessutom ingår inte s.k. papperslösa personer som befinner sig i landet (Socialstyrelsen 2017).

Värmestugans besökare

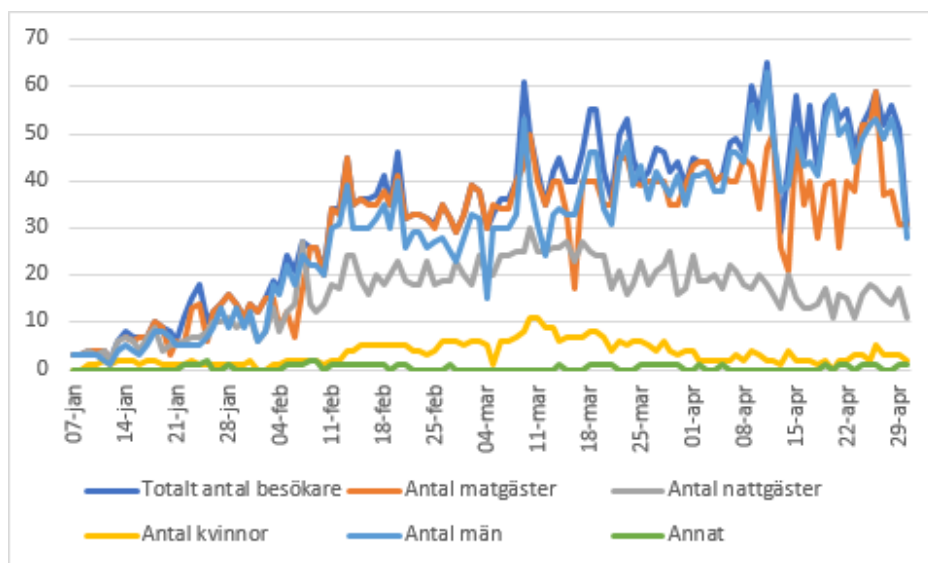
Värmestuga Ung har varit välbesökt under hela perioden men fick fler och fler besökare med tiden. När vi räknade hela perioden, från 7 januari till 30 april 2019, så uppgick antalet besökare för hela perioden till 3822 st. besökare vilket utgör ett genomsnitt på 35 besökare per natt. Av dessa besök på Värmestugan så har 1797 st. individer registrerats för nattvila och totalt har ca 6000 portioner mat serverats till Värmestugans gäster.

Sista månaden, april, så hade Värmestugan hela 1489 st. besökare på en månad. Antalet besökare kan ha ökat i takt med att personer som lever i en utsatt situation känner andra som har liknande levnadsförhållanden och därmed bjuder med sig nya besökare. Även att flera aktörer hunnit berätta för unga att Värmestugan finns som ett alternativ för nattvila. Av besökarna kan vi se att ca 70% är män.

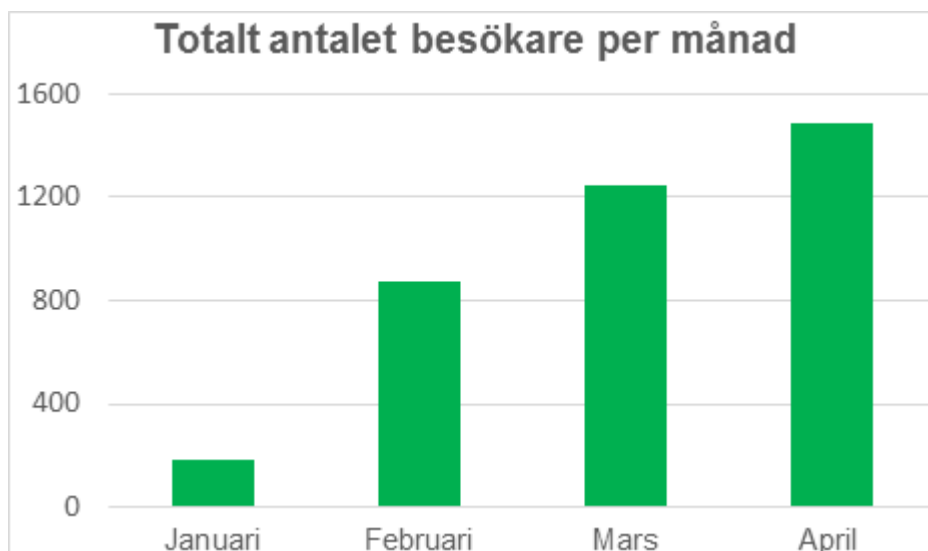
Nedan finner vi antal och demografi (viss differens p.g.a. förlorade data).

Värmestugan Ung

- 114 nätter t o m 30 april
- 3789 besök (35/natt)
- 1797 nattbesök (22/natt)
- 11,2 % kvinnor
- 86,7 % män
- 1,2 % annat
- Ca 3200 portioner serverade



Resultat från enkät med besökare (n34):

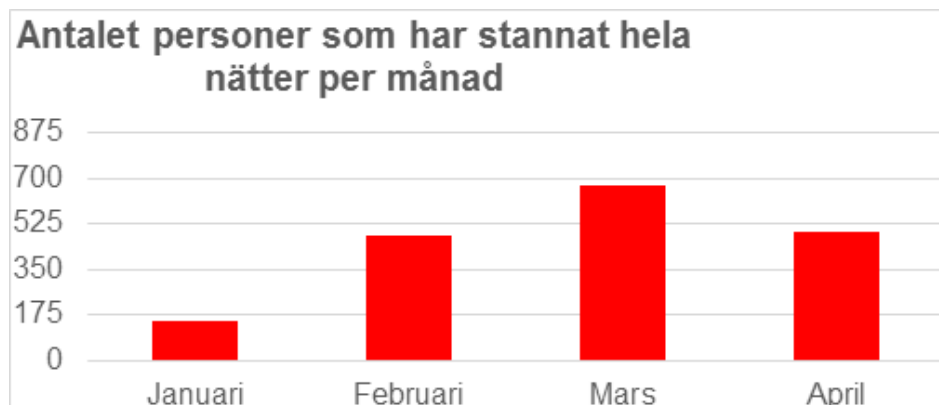


Totala antalet besökare:

Januari	181
Februari	872
Mars	1247
April	1489

I mars hade Värmestugan flest nattgäster. Detta var den sista månaden som Värmestugan skulle vara öppen. Många försökte hitta lösningar för att inte bli utan uppehälle efter den sista mars enligt vår uppfattning. Senare under mars månad bestämdes det att Värmestugan skulle ha öppet en månad till och förlängdes. Anledningen till att det var färre gäster i april tror vi därför kan ha att göra med att

vissa unga löste sin situation, men också att vädret under april månad har varit mildt så vissa kan uppehålla sig utomhus.



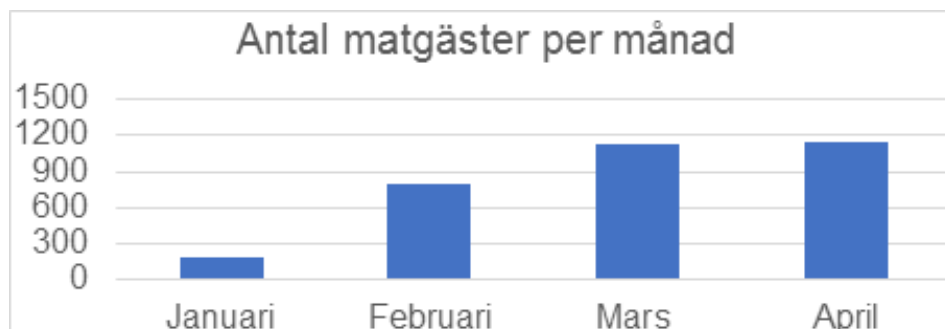
12

Nattgäster:

Januari	150
Februari	479
Mars	672
April	496

Många unga bor tillfälligt hos kompisar eller någon anhörig men har inte ekonomiskt bistånd eller råd att köpa mat. Dessa unga har kommit för att äta middag och ibland frukost dagen efter. Vissa av matgästerna har stannat under kvällen för att umgås och funnit en gemenskap med de andra besökarna.

Värmestugan har haft ett gott samarbete med aktörer som skänkt mat till verksamheten. Ibland har det funnits så mycket mat att personalen kunnat skicka med de unga lunch, mackor och frukt de kan ha under dagen vilket har varit positivt.



Matgäster:

Januari	190
Februari	793
Mars	1135
April	1149

En sammanfattande diskussion om Värmestugan Ung

Hemlösheten – det grundläggande problemet

Många unga vi träffat på Värmestugan lever i en utsatt situation på många vis. Vi väljer att använda Malmö kommuns begrepp för att definiera de ungas situation som vi uppfattat det. Att leva i strukturell hemlöshet innebär att man inte har ekonomiska förutsättningar för att ta sig in på bostadsmarknaden. Det kan handla om skulder och betalningsanmärkningar som gör det svårt att få ett kontrakt eller unga vuxna som inte har möjlighet att skaffa egen bostad. Vi anser att det också kan handla om andra strukturella hinder som gör att man får svårigheter att få en bostad, exempelvis de unga som omfattas av gymnasielagen.

Med social hemlöshet menas att personliga förutsättningar gör det svårt för personen när det kommer till att skaffa ett boende eller klara av ett boende utan stöd. Det kan vara så att personen har psykisk ohälsa och/eller ett missbruk som försvårar ens möjligheter till boende. De flesta unga vi mött på Värmestugan lever idag i social hemlöshet. Dock så uppfattar vi att de från början har levt i en strukturell hemlöshet. Många har till följd av gymnasielagen förlorat sin rätt till boende vilket i sin tur lett till andra problem som en följd av hemlösheten, här handlar det ofta om psykisk ohälsa.

Andra unga har haft svårt att komma in på arbetsmarknaden och därmed inte haft ekonomi att ordna ett eget boende. Som följd har de fått skulder vilket nu utgör ännu ett problem när det kommer till att skaffa en bostad. Här finns det unga som börjat tjäna pengar på kriminella handlingar för att ha råd med mat eller tillfälliga boenden vilket i sin tur leder till en destruktiv livsstil.

Vissa av de unga vi träffat har haft fungerande insatser från socialtjänsten för en tid sedan men avbrutit dessa av olika anledningar. De har erbjudits drogfritt boende men klarar inte av att bli drogfria så länge de lever i hemlöshet. De har också erbjudits insatser inom öppenvård t ex samtal inom beroendevård, men har svårt med motivationen att fullfölja en sådan planering så som de lever utomhus. Många av dessa unga är i behov av behandlingshem, enligt oss, för att klara av att återanpassas i samhället. Ett första steg för att inte förlora dessa unga i tyngre missbruk kan vara att ge dem en trygg plats eller tak över huvudet - vi tror att motivationen till drogfrihet skulle vara starkare då.

En del unga vi mött är papperslösa, asylsökande i väntan på beslut eller inväntar verkställighet av utvisning. Bland dessa unga råder oro och framtidstron är svag. I samtal berättar många att asylprocessen påverkat deras mående negativt och att ovissheten om framtiden är svår att hantera. Många är rädda för att be om- eller ta emot hjälp av Migrationsverket, socialtjänsten eller andra myndigheter, trots psykisk ohälsa eller missbruk. De saknar tillit till dessa instanser. Denna grupp av unga talar dock varmt om de frivilligorganisationer, kyrkan m fl. som erbjuder mat och husrum.

Många unga har svårt att förstå hur myndigheterna fungerar och hur de behöver gå tillväga för att skapa en bättre tillvaro och detta skapar oro. Att som ung navigera sig i hur de ska gå tillväga för att få hjälp känns hopplöst menar dem. Vi har försökt att

hjälpa de unga som behöver vägledning och stöd i att söka hjälp, ibland har vi lyckats och ibland inte.

Rätten till skola men inte boende?

14

Under 2018 infördes Gymnasielagen. Detta innebar att det blev möjligt för individer att söka uppehållstillstånd för gymnasiestudier trots att man fått avslag på sin asylansökan. Detta var möjligt under perioden 1 juli till 30 september 2018. Några krav som ställdes var att man vid tidpunkten skulle ha blivit registrerad som asylsökande innan 24 november 2015 och ha fått vänta på besked i minst 15 månader. De som har fått ett uppehållstillstånd beviljat enligt gymnasielagen får stanna i Sverige i första hand 13 månader om de uppfyller villkoren för studier, de kan sedan ansöka om förlängt uppehållstillstånd om de exempelvis finner ett arbete inom 6 månader. Detta medförde att totalt 11 745 personer sökte, 5960 fick det beviljat och cirka 2640 har fått avslag. Cirka 3030 ärenden är inte avgjorda då de överklagats i olika instanser (Migrationsverket).

De som fått uppehållstillstånd omfattas av SOL (Socialtjänstlagen) i den mån denne är tillämplig, vilket betyder att de individer som är bostadslösa får ansöka om bistånd. Det har här diskuterats kring vilket ansvar socialnämnden har att ordna boende för dessa individer, då många ofta är ensamkommande och unga, vilket kan göra det svårt att ordna en egen bostad. Då det saknas praxis på området så blir socialtjänsten hänvisad till att göra en bedömning från individ till individ. "Enligt praxis (RÅ 2004 ref 130) har det dock ansetts att det finns en skyldighet för socialnämnden att lämna bistånd med att skaffa bostad för den som är helt bostadslös och har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad" (Migrationsverket 2018). Generellt så har de som inväntar besked och är tillståndssökande fortsatt stöd enligt LMA, vilket betyder att de har rätt till dagersättning och särskilt bidrag men inte för logi.

Detta har inneburit att många ensamkommande unga står utan bostad. De som tidigare omfattats av stöd har enligt Gymnasielagen inte samma rätt till stöd längre, vilket har gjort att många fått flytta ifrån sina boenden eller familjehem.

Personalen på Värmestugan och annan personal på Fryshuset har försökt att förklara för många av de som omfattas av Gymnasielagen eller ansökt om uppehållstillstånd enligt denna var de behöver vända sig för att ansöka om stöd. Även Fryshusets personal har haft svårt att reda i hur lagen fungerar och tillämpas då vissa unga knappt vet själva var i processen de befinner sig.

En del unga som fått uppehållstillstånd för gymnasiestudier har en svag framtidstro, de har svårt att se hur de ska kunna få ett arbete efter avslutade studier direkt efter sina gymnasiestudier. Många har också svårt att se hur de ska klara av att fortsätta gå i skolan så länge de är bostadslösa eftersom det är svårt att upprätthålla en vardag och orka hantera den utsatta situationen psykiskt.

Prosociala sammanhang och gemenskap

Att vara hemlös leder till ett utanförskap, inte minst socialt. Vi har, under arbetet med Värmestugan, mött många unga som levt i ett utanförskap under en längre tid, många var inte ens 18 år när de började leva "på gatan". Många har accepterat att de står utanför samhället och vissa beskriver sin tillvaro som att "man lever dag för dag". Vi har uppfattat att många unga saknar gemenskap, tillhörighet och att vara del av ett socialt sammanhang.

15

UNICEF (Rapport 2011–2013) menar att: "Barn som växer upp i socialt utanförskap riskerar att hamna i en negativ utvecklingskedja som är svår att bryta. Bristande möjligheter till delaktighet och inflytande riskerar att skapa en känsla av frustration och hopplöshet, vilket i sin tur ökar risken för negativ utveckling på sikt /.../ De löper högre risk att drabbas av bland annat ohälsa, sociala problem, läs- och skrivsvårigheter, våld, mobbning, ungdomskriminalitet, arbetslöshet, fattigdom och diskriminering. Barn och unga uppger själva hur ett ekonomiskt och socialt utanförskap ger konsekvenser inom en rad olika livsområden/.../ Det enskilda barnet betalar priset för utanförskapet. Men också samhället i stort, då det sociala utanförskapet leder till ökade kostnader för samhället genom exempelvis ökat tryck på hälso- och sjukvård, specialundervisning i skolorna samt sociala kostnader".

Under arbetet med Värmestugan så utvecklades en god gemenskap och sammanhållning mellan besökarna samt mellan besökarna och personalen. Värmestugan blev en slags knutpunkt för Malmös unga som lever i utsatthet. Vissa besökte Värmestugan varje kväll och vissa kom sporadiskt för att bo och äta. Vi upptäckte att vissa kom till Värmestugan för att ta en kopp kaffe och bara umgås en stund - unga som har ett uppehälle men lever i utanförskap och tycks sakna gemenskap eller en trygg miljö att umgås i. Många unga fick nya vänner och delade berättelser samt erfarenheter, de blev ett socialt stöd för varandra. Fryshuset menar att det är viktigt att påtala detta då vi är en av verksamheterna i Malmö som vill motverka just utanförskap bland unga. Utan Värmestugan hade vi inte mött denna grupp unga i samma utsträckning och fått möjligheten att bidra till att de fick känna tillhörighet och gemenskap och under arbetet med Värmestugan har vi förstått att just gemenskapen och den sociala faktorn har haft stor betydelse för våra unga besökare.

Några berättelser

Alla unga som delat sin berättelse med oss heter egentligen något annat och vi har bytt ut viss information om hemland mm för att garantera deras anonymitet. Det är budskapet och upplevelserna i berättelserna som är viktiga, tycker vi.

Tony – "Att gå till skolan när man sover utomhus"

Tony växte upp i Afghanistan tillsammans med två systrar och två bröder. Han är den yngsta av hela syskonskaran. Hans syskon och föräldrar är alla kvar i Afghanistan

och han vet inte om vissa av dem lever. I samband med oroligheter i hans hemstad splittrades familjen och skiljdes åt av olika anledningar. Tony började fly tillsammans med en vän, de ville ta sig till Europa, till vilket land som helst bara det inte var krig.

Tony kom till Sverige i början på 2016. Den första tiden bodde han på ett hem för ensamkommande barn, han fick göra åldersutredning och hade jämn kontakt med socialtjänsten som efter en tid hittade ett tillfälligt familjehem. Där börjar Tonys resa mot det liv han drömt om – en trygg familj, gå i skola och utbilda sig till läkare, få spela fotboll och framförallt ha en framtid utan krig och förtryck.

16

Jag träffar Tony på Värmestugan en sen kväll i februari. Han är 18 år gammal och lever på gatan. Sedan Värmestugan öppnade har han bott här. Vi får en bra kontakt och han vill gärna berätta sin historia, se om jag kan hjälpa honom och det känns som om han har behov för att prata med någon. Han börjar gråta och jag uppfattar honom som mycket ensam samt orolig för sin situation.

Tony berättar för mig att han inte längre får bo i sitt familjehem. Han omfattas nu av den nya gymnasielagen och det är upp till honom själv att ordna boende. Tony går till skolan nästan varje dag, men det är svårt vissa dagar då han inte sovit eller ätit något. Han bor i trappuppgångar, hos personer som utnyttjar honom sexuellt eller så måste han "betala sitt uppehälle" med andra tjänster t ex sälja cannabis. Han har svårt att prata om detta, men säger att han dövar sin smärta genom att röka heroin. Han har fastnat i ett beroende och skäms för att han inte kan sluta. Tony orkar inte ringa sin socialsekreterare längre, han är uppgiven, och uppgiven på ett system han inte förstår eller orkar försöka förstå. Till slut hjälper vi honom att ringa socialtjänsten tillsammans med honom på högtalare.

När vi kontaktar socialtjänsten i kommunen han tillhör förklarar de att de inte kan bevilja han behandlingshem eller liknande, vilket skulle göra att han blir av med sitt uppehållstillstånd eftersom han då inte kan gå i skolan. De vill hjälpa honom men kan bara erbjuda härbärge för vuxna missbrukare eller behandlingssamtal en gång i veckan genom öppenvård, han måste dessutom gå i skolan varje dag.

Tony kan inte få en plats på ett boende eller i träningslägenhet, han måste visa först på urinprov att han är drogfri. Han ställer frågan: Hur ska jag bli drogfri utan behandling och när jag bor på gatan, dessutom kan vissa av drogerna han tagit sitta i upp till 6 veckor. Hur ska han avgifta sig själv när han är hemlös? Efter samtalet bryter han ihop. Han har precis fyllt 18 år. Han känner sig inte vuxen och inte mogen nog för att driva sitt komplicerade ärende ensam längre. Han vill ge upp.

Tony kontaktar mig varje morgon och eftermiddag för att höra sig för om jag hört något från Socialtjänsten som lovat att ringa. De ringer men de har ingen lösning, ärendet hamnar hos chefen på Socialtjänsten. Tony bor på Värmestugan och klarar en hel vecka utan droger, han är tacksam för att vi försöker hjälpa honom. Han har fått lite hopp säger han.

I slutet av mars kommer Tony in på Fryshuset för att hälsa på alla sina vänner på Värmestugan, han gör det ibland eftersom han känner gemenskap och försöker

stötta de som är i samma situation som han var i för 3 veckor sedan. Han har nu ett boende och har fått en kontaktperson samt får hjälp från beroendevården. Han mår bättre och skolan går bra, han kämpar på.

Tonys berättelse är inte unik, tvärtom så har personalen på Värmestugan mött många unga som är i hans situation. Det som slutligen gjorde att Tony fick hjälp var hans egen kämpa-vilja och att han tillhörde en Socialtjänst som ville hitta lösningar. Vi hoppas det går bra för Tony och att han får fortsätta ett liv i trygghet.

Maria – ”Jag önskar att de låste in mig med LVM, då kanske jag kunde bryta med mitt dåliga umgänge och han skulle inte kunna tvinga mig att ses. Jag vill sluta knarka, men kommer nog inte bli inlåst förrän jag börjar använda sprutor”

Citatet ovan kommer från en 22-årig kvinna som jag träffade på Värmestugan. Maria är född och uppvuxen i Sverige. Hon bad om att få prata med någon, att få hjälp och vägledning kring sin situation. Hon stannade efter frukost på Fryshuset och jag pratade med henne och hennes pojkvän. I samtalet berättade hon att hon var hemlös och hade ett långtgående missbruk av hasch, Tramadol och rökte heroin. Hon har varit placerad sen barnsben till följd av missbrukande föräldrar, både med LVU (Lagen om vård av unga) på SIS-institution (Statens institutionsstyrelse, låst vård) och frivilligt på både familjehem, behandlingshem och inom öppenvårdsinsatser. Hon befinner sig i Skåne då hon har rymt från sin placering i ett jour-hem, i en annan del av Sverige. När jag försöker reda ut vem som har ansvaret så räknar vi till 14 olika placeringar under totalt 6 år. Hon har också rymt ofta och bott i olika kommuner vilket gör att det råder en hel del förvirring kring vem vi ska prata med som faktiskt känner henne. Hon vet knappt själv vilken kommun hon tillhör.

Maria har tappat all tro för vården, myndigheter och olika sociala insatser säger hon. Hon har en misstro även mot mig och vi har många samtal innan hon vågar berätta hur hennes faktiska situation ser ut. Hon berättar att hennes enda vänner är missbrukare och att hennes pojkvän, som också använder heroin och är hemlös, utnyttjar henne både sexuellt och på andra vis för att få tag på droger. Hon är helt slut både fysiskt och psykiskt. Hennes pojkvän blir våldsam när han missbrukar och hon vågar inte säga emot honom. Hon vill inte anmäla till polisen heller. Samtidigt är pojkvännen hennes trygghet på gatan och hon slipper vara ensam i det helvete hon beskriver det som. Efter många samtal vågar hon ringa socialtjänsten.

Marias socialsekreterare kontaktas, hon vill hjälpa henne men vet inte hur. Hon fick Marias ärende för två veckor sen och behöver göra en utredning. Maria tar då kontakt med psykiatrin i den kommun hon tillhör, de skickar vidare till beroendevården som i sin tur skickar tillbaka henne till psykiatrin. Hon är för psykiskt instabil för beroendevården och för ”beroende” för psykiatrin. Alltså, hennes drogmissbruk anses vara ett problem som ska tas tag i direkt, hon måste bli drogfri för att få vård för sin psykiska ohälsa. Eftersom hon har självmordstankar och är psykiskt instabil anser beroendevården att hon inte kan vårdas där, det är psykiatrins ansvar, hon kan inte bli vårdad enligt LVM (Lagen om vård av vissa missbrukare i vissa fall) för hon har inte ett tillräckligt allvarligt dokumenterat missbruk. Maria ”befinner sig mellan två stolar”.

Maria vistas på Värmestugan flera nätter. Hon pratar med personalen om sin situation och vi hjälper henne med att fortsätta kontakten med vård och socialtjänst. Hon trivs på Värmestugan eftersom när hennes pojkvän är där så "sköter han sig". Maria är en tjej med framtidsdrömmar och har en underbar personlighet. Hon har dock en historia som påverkar hennes tilltro till vuxenvärlden och samhällets förmåga att hjälpa henne. Utan hjälp av en "vuxen" personal hade hon aldrig sökt hjälp.

Idag mår Maria okej, men hon har en lång väg kvar för att återhämta sig och försöka bygga upp en tillvaro utan missbruk och psykisk ohälsa. Hennes utsatthet och situation har vi mött flera gånger på Värmestugan och vi tycker att hennes berättelse är viktig för att belysa att det finns unga som har rätt till stöd men inte kraften att söka hjälp längre då de helt enkelt "hamnar mellan stolarna".

Vännerna Karim och Ilias – olika individer men samma problem

Karim är 24 år gammal och uppvuxen i Somalia. Han har varit hemlös i snart 2 år när vi möter honom på Värmestugan. Han har uppehållstillstånd och arbetar svart några timmar i veckan på en restaurang för att ha råd med mat. Karim är s.k. strukturellt hemlös eftersom han inte uppfyller kraven för att få hyra en bostad, han har ingen legal inkomst och skulder hos Kronofogden som han har fått under sin tid utan boende. Han uppbär till viss del ekonomiskt bistånd och står i kö för att få en bostad hos de företag som godkänner detta som inkomst. Karim drömmer om ett hem, en familj och vill gärna gå på SFI (Svenska för invandrare) för att lära sig bättre svenska. "Det är svårt att påbörja en utbildning när man inte har någonstans att sova, äta och sköta sin hygien" berättar han.

Karims vän, Ilias är 21 år. De blev vänner under tiden på Värmestugan. Ilias är uppvuxen i Marocko och kom till Sverige för 4 år sedan – han har mer eller mindre levt på gatan eller hos olika människor som bistått honom med uppehälle sedan dess. Ilias är "papperslös" säger han och har rest runt i Sverige sedan han kom hit. Hans tid i Sverige har ömsom kantats av kriminalitet och missbruk "på gatan" som bra perioder på HVBhem (Hem för Vård eller Boende) eller i familjehem. Han har gått i skola i Sverige tidvis och talar svenska när vi pratar. Ilias är noga med att påtala hur han uppskattar den hjälp han har fått.

Ilias drömmer om ett hem, arbete och en framtid där han kan vara trygg. Han berättar också att han hellre bor på gatan i Sverige och har tålamod eller hopp, än åker tillbaka till Marocko. "I Marocko finns ingen framtid, inte ens om jag överlever det de kommer göra med mig", säger han.

När jag träffar dessa två vänner så försöker jag hela tiden förstå hur de outtröttligt orkar kämpa, de har en positiv inställning trots sin situation, vilket är beundransvärt. De håller ihop och motiverar varandra. De har olika förutsättningar men kommer till Värmestugan på grund av att de har en sak gemensamt – de är unga och hemlösa.

Både Karim och Ilias har fått den hjälp som är möjlig enligt socialtjänstlagen men de är tyvärr fortfarande hemlösa.

Slutord

19

Fryshuset vill, tillsammans med Röda korset, tacka Malmö stad som finansierat och på så vis möjliggjort Värmestugan Ung. Vi vill även tacka de organisationer, verksamheter och volontärer som bidragit till Värmestugan på olika vis, genom engagemang och tid, kunskap, mat, samarbete och gåvor.

Slutligen och viktigast, tack till alla unga som bidragit till att denna rapport ens är möjlig! Ni har gett oss en inblick och belyst komplexiteten i hemlösheten från ert perspektiv. Tack för er feedback kring Värmestugan och att ni delat med er av just er historia och situation.

Källor

Migrationsverket, (Hämtad 2019-06-01)

Socialstyrelsen, *Social rapport 2010. Kap. 7 Skolbetyg, utbildning och risker för ogynnsam utveckling hos barn*, 2010.

Socialstyrelsen 2017 (Fler personer i akut hemlöshet)

UNICEF, 2016, Report card 13 – Fairness for children, (Hämtad 2019-05-25).

UNICEF, [Report Card 9 - The Children Left Behind](#), 2010.

Efter projektet

- Vinter är snart här och situationen för hemlösa ungdomar har inte blivit bättre eller förändrat i Malmö. Genom ett annat projekt (Frypoh) på Fryshuset i Malmö har vi kontakt med ca.30 ungdomar per vecka där det saknas insatser, boende mm. En del av dessa ungdomar kommer från Värmestugan ung.
- Önskan är att Fryshuset skulle kunna fortsätta med en värmestuga ung som riktar sig mot ungdomar som lever i utsatthet. Där man kan fånga upp ungdomarna, se deras behov och hjälpa dem att hitta rätt väg.
- Fryshuset är öppen för en dialog inför vinter 2019-2020.

Tack!

Vi som arbetar på Fryshuset uppskattar att vi får vara en del av detta otroligt viktiga arbete för unga och vi ser framemot att fortsätta arbeta för att unga ska ha en trygg framtid och tillvaro.

Med vänliga hälsningar
Aida Al Akrawi
Verksamhetsansvarig
Barn till ensamma mammor/ United Sisters
0739 502311
aida.alakrawi@fryshuset.se